



ΠΑΡΑΒΑΤΙΚΟΪ ΝΈΟΙ ΚΑΙ Η ΠΟΙΝΙΚΉ ΑΝΤΙΜΕΤΨΠΙΣΉ ΤΟΥΣ

Διερευνητική εργασία ποινικού δικαίου- Lawpedia Greece
Ιανουάριος, 2022

Φοιτήτρια
Ιωάννα Κολοβού

Επιμελητής /ρια
Άρης Σηφάκης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η νεανική παραβατικότητα είναι ένα φαινόμενο που ταλανίζει τις ανθρώπινες κοινωνίες, κυρίως όμως, στον δυτικό κόσμο γίνονται εντατικές προσπάθειες καταστολής της. Είναι σύνηθες φαινόμενο, ανήλικοι να προβαίνουν σε παράνομες, παραβατικές συμπεριφορές σε βάρος άλλων ανηλίκων ή ακόμη και σε βάρος ενηλίκων. Επαγγελματίες ανά τον κόσμο σε συνεργασία με το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης προσπάθησαν να προσδιορίσουν τα αίτια που οδηγούν έναν ανήλικο σε παραβατική συμπεριφορά. Σε μία τέτοια έρευνα απαιτείται να εξετασθούν κλάδοι όπως η ψυχολογία και συγκεκριμένα η παιδοψυχολογία και η εφηβική ψυχολογία, η κοινωνιολογία, η οικονομική κατάσταση της χώρας όπου εκδηλώνεται εντονότερη αντικοινωνική συμπεριφορά των νέων, το εκπαιδευτικό σύστημα καθώς και η ποινική μεταχείριση των ανηλίκων και το σωφρονιστικό σύστημα που αναλαμβάνει αυτά τα παιδιά.

Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις που ένα παιδί προερχόμενο από ένα υγιές κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον, προβαίνει σε παραβατικές συμπεριφορές παρά μόνο όταν υπάρχει βιολογική τάση για βιαιοπραγίες (δηλαδή κάποια εγκεφαλική/ ορμονική δυσλειτουργία). Τις πλείστες φορές, οι ανήλικοι οδηγούνται στην παραβατικότητα λόγω καταστάσεων που έχουν βιώσει ή βιώνουν εξακολουθητικά, πρωτίστως, στους κόλπους της οικογένειας και δευτερευόντως στο σχολικό περιβάλλον και τις κοινωνικές τους συναναστροφές.

Παραβατική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται εκείνη η συμπεριφορά η οποία είναι μη αποδεκτή κοινωνικά και συχνά έρχεται σε αντίθεση με τον νόμο. Για να χαρακτηριστεί ένας νέος ως παραβάτης με την στενή έννοια του όρου, θα πρέπει να έχει σχηματισθεί σε βάρος του ποινική δικογραφία. Ο Έλληνας νομοθέτης είναι καταφανώς επιεικέστερος με τους ανήλικους δράστες εφόσον, να μεν οι ανήλικοι τελούν εγκληματικές πράξεις, ποτέ όμως αυτές δεν τους καταλογίζονται ως κακουργήματα, διότι οι πράξεις τους δεν λαμβάνουν τότε κακουργηματική μορφή, παρά μόνο χαρακτήρα πλημμελήματος, ανεξαρτήτως της βαρύτητας και της απαξίας της πράξης. Αυτή η ποινική μεταχείριση δεν είναι αποκλειστικά επιλογή του νομοθέτη. Η χώρα μας, ως συμβαλλόμενο μέλος στην διεθνή σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού, δεσμεύεται στην ευνοϊκότερη αντιμετώπιση των ανηλίκων. Κύριος στόχος του νομοθέτη σε αυτή την ρύθμιση είναι να αποφύγει τον στιγματισμό του νέου ως εγκληματία από τόσο μικρή ηλικία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Σύμφωνα με έρευνες, οι ανήλικοι εκδηλώνουν για πρώτη φορά μια παραβατική συμπεριφορά στην ηλικία των 13-14 ετών. Οι περισσότερες

περιπτώσεις ανηλίκων που εμπλέκονται με την ποινική δικαιοσύνη προέρχονται από οικογένειες που ανήκουν σε χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα ή είναι παιδιά χωρίς καμία οικογένεια, όπως οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, οι οποίοι εισέρχονται στην χώρα υποδοχής μόνοι τους είτε επειδή έχασαν την οικογένεια τους στο ταξίδι είτε γιατί έφυγαν από την χώρα τους εξαρχής μόνοι. Δεύτερος παράγοντας επιρροής των νέων είναι το σχολικό περιβάλλον και οι φιλικές σχέσεις που διαμορφώνουν στη εφηβική ηλικία.

Η οικογένεια (όταν αυτή υπάρχει) αποτελεί το πρώτο σημείο αναφοράς για κάθε ανήλικο άτομο καθότι, είναι υπεύθυνη για την διαμόρφωση του χαρακτήρα του. Οικογένειες που μειονεκτούν, πρωτίστως, πνευματικά και σε συνδυασμό με τα ελλιπή υλικά και οικονομικά μέσα, παρουσιάζουν δυσκολίες στην διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους, κάνοντάς τους πιο επιρρεπείς σε αποκλίνουσες συμπεριφορές. Περιστατικά όπως, η ενδοοικογενειακή βία, ο αλκοολισμός και η εξάρτηση από ναρκωτικές ουσίες, ιστορικό παραβατικότητας ενός γονέα ή ακόμη και ένα διαζύγιο που έχει προκαλέσει ακραίες αντιδράσεις μεταξύ του ζευγαριού, αποτελούν για τον ανήλικο ένα απαγορευμένο εγκληματογόνο περιβάλλον, που επηρεάζει άμεσα και ιδιαίτερα αρνητικά την προσωπική του εξέλιξη. Βιώνοντας τέτοιου είδους καταστάσεις, ο ανήλικος δεν δημιουργεί σχέσεις και δεσμούς αγάπης με την οικογένειά του, η εμπιστοσύνη μεταξύ τους απουσιάζει και ασυνείδητα, μεγαλώνοντας, ακολουθεί τα ίδια πρότυπα και εκδηλώνει τις ίδιες ή και χειρότερες συμπεριφορές. Αυτές είναι αναμενόμενες σε παιδιά που οι γονείς αφενός δεν θέτουν όρια και κανόνες συμπεριφοράς στον ανήλικο και αφετέρου αδυνατούν να μεταδώσουν τις αξίες του σεβασμού, της πειθαρχίας και της συμμόρφωσης στους κοινωνικούς κανόνες καθότι και οι ίδιοι δεν αποτελούν υπόδειγμα συνετής συμπεριφοράς. Όλα αυτά έχουν ως συνέπεια την ελλιπή κοινωνικοποίηση του ανηλίκου ή ακόμη και την απουσία ομαλής προσαρμογής του στην κοινωνία.

Ως δεύτερο σημείο αναφοράς στην ζωή ενός ανηλίκου εμφανίζεται το σχολείο και οι κοινωνικές του σχέσεις (φιλίες, παρέες και ερωτικές σχέσεις). Η κοινωνικοποίηση του παιδιού στο σχολικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς κατά την εφηβεία είναι η στιγμή όπου πλάθεται η προσωπικότητα του ανηλίκου, για αυτό και είναι η πιο ευάλωτη ηλικία. Οι νέοι με τάση προς την παραβατικότητα τείνουν να δημιουργούν κλίκες μεταξύ τους και να αποστασιοποιούνται από τα υπόλοιπα παιδιά δημιουργώντας τον μικρόκοσμό τους (γκέτο). Παρ' όλα αυτά, δεν είναι μόνο οι ανήλικοι που αποστασιοποιούνται. Δεν είναι σπάνιες οι φορές, που αυτά τα παιδιά απορρίπτονται από τους συμμαθητές τους ή ακόμη και από τους ίδιους τους καθηγητές. Παιδιά με παραβατική συμπεριφορά και χαμηλές σχολικές επιδόσεις γίνονται εύκολα θύματα περιθωριοποίησης και αποκλεισμού από το σύνολο, εφόσον οι καθηγητές δεν είναι πάντα υπέρμαχοι προς την υπεράσπιση και την προστασία τους.

Επομένως, οι δύο βασικοί φορείς κοινωνικοποίησης και οι σχέσεις επικοινωνίας και κατανόησης που δημιουργούνται μέσα σε αυτούς, ασκούν άμεση επίδραση στην διαμόρφωση της ψυχολογίας του ανηλίκου. Έτσι, τα παραμελημένα παιδιά που τελικά γίνονται ανήλικοι δράστες αξιόποινων πράξεων, εμφανίζουν μορφές ψυχοπαθολογίας και διαταραγμένη συμπεριφορά. Κοινό γνώρισμα μεταξύ των παιδιών-θυτών με ιστορικό βίας ή επιθετικής συμπεριφοράς είναι τα υψηλά επίπεδα παρορμητικότητας και υπερκινητικότητας, η απουσία τύψεων για τις πράξεις τους και η έλλειψη ενσυναίσθησης καθώς και οι χαμηλές σχολικές επιδόσεις. Επίσης, τα παιδιά αυτά, διακατέχονται από υπερβάλλοντα εγωισμό, αντικοινωνικότητα και τείνουν να εκδηλώνουν αρέσκεια στην πρόκληση σωματικού ή ψυχικού πόνου, με συνηθέστερο φαινόμενο τις εκφοβιστικές συμπεριφορές (bullying) σε βάρος των συμμαθητών τους.

Οι κατηγορίες των ανήλικων δραστών που έρχονται αντιμέτωποι με την ποινική δικαιοσύνη ποικίλουν. Οι αξιόποινες πράξεις ξεκινούν από ένα απλό πλημμέλημα πολύ μικρής απαξίας έως και ένα κακούργημα ιδιαίτερης απαξίας που περιέχει στοιχεία βίας. Τα κοινώς διαπραχθέντα αδικήματα από ανηλίκους είναι η φθορά ξένης ιδιοκτησίας, οι σωματικές βλάβες οποιασδήποτε μορφής, η παράνομη οδήγηση έπειτα από κατανάλωση αλκοόλ, κλοπές χαμηλής αξίας και η χρήση ή διακίνηση ναρκωτικών ουσιών. Οι περιπτώσεις πρόκλησης σοβαρών αδικημάτων όπως ανθρωποκτονίες, ληστείες ή βιασμοί είναι πιο σπάνιο φαινόμενο στην χώρα μας καθότι αυτά τα εγκλήματα στρέφονται κατά της ζωής και της σωματικής ακεραιότητας και περιέχουν στοιχεία έντονης βίας. Από την άλλη πλευρά, τα αδικήματα που διαπράττουν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι έχουν εντελώς διαφορετική απαξία. Αυτά τα παιδιά πέφτουν συνεχώς θύματα εκμετάλλευσης και η εμπλοκή τους με παράνομες πράξεις είναι τις περισσότερες φορές αποτέλεσμα εξαναγκασμού τους. Συνήθεις κατηγορίες σε βάρος τους είναι η παράνομη πορνεία, κλοπές, η διευκόλυνση μεταφοράς αλλοδαπών που δεν έχουν δικαίωμα εισόδου στην Ελλάδα και η εμπλοκή τους σε κυκλώματα εμπορίας και διακίνησης παιδιών. Πολύ λίγες είναι οι υποθέσεις που παιδιά προερχόμενα από ένα υγιές οικογενειακό και σχολικό περιβάλλον εκδηλώνουν σε συστηματική βάση παραβατικές συμπεριφορές. Σε αυτές τις περιπτώσεις συνήθως υπάρχει μια βιολογική/ εγκεφαλική προδιάθεση του παιδιού να εκδηλώσει βίαιες συμπεριφορές και δεν είναι απόρροια του οικογενειακού/κοινωνικού του περιβάλλοντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τόσο ο Έλληνας νομοθέτης, όσο και οι συμβάσεις της Ευρώπης προβλέπουν μια ιδιαίτερη μεταχείριση των ανήλικων δραστών αξιόποινων πράξεων. Η νομική αιτιολογία πίσω από αυτή την ρύθμιση είναι, αφενός, πως ο νέος έχει μειωμένο καταλογισμό, δηλαδή αδυνατεί να κατανοήσει πλήρως την βαρύτητα

της πράξης του και αφετέρου ο νομοθέτης θέλει να στιγματίσει τον δράστη όσο λιγότερο γίνεται λόγω της ευαλωτότητας της ηλικίας. Εξάλλου, στόχος είναι η ηθική διαπαιδαγώγηση του νέου και όχι η τιμώρησή του.

Ο νομοθέτης φανερώνει την ευνοϊκή του διάθεση μέσω των διατάξεων για τους ανήλικους, με κύρια ρύθμιση αυτή που προβλέπει πως καμία πράξη τελεσθείσα από ανήλικο δεν μπορεί να έχει κακουρηγηματική μορφή. Αυτό, εμμέσως συνάγεται από το άρθρο 18 ΠΚ. Εδώ δημιουργείται ένα πλάσμα δικαίου καθώς προβλέπεται πως κάθε εγκληματική πράξη που απειλείται με κράτηση σε ειδικό κατάστημα νέων, αποκτά αυτόματα πλημμεληματικό χαρακτήρα. Φυσικά, όπως θα αναπτύξουμε και παρακάτω, ο περιορισμός σε κατάστημα κράτησης νέων αποτελεί το έσχατο μέσο και εξαιρετικό δίκαιο για την ποινική αντιμετώπιση των ανηλίκων. Έτσι, εφόσον ο ίδιος ο περιορισμός για τους ανηλικούς αποτελεί πλημμέλημα, ευκόλως εννοείται πως κάθε εγκληματική τους πράξη αντιμετωπίζεται ως πλημμελημα.

Στο ποινικό μας δίκαιο, ανήλικο θεωρείται κάθε άτομο από την ημέρα γέννησής του έως τα 18 έτη. Όμως, ο νομοθέτης χωρίζει την ανηλικότητα σε τρεις κατηγορίες για τις οποίες προβλέπει διαφορετικές ρυθμίσεις. Έτσι, οι ανήλικοι που διαπράττουν αδικήματα και είναι κάτω των 12 ετών δεν έρχονται ποτέ αντιμέτωποι με την ποινική δικαιοσύνη καθότι σε αυτή την ηλικιακή ομάδα δεν εκκινεί καν ποινική δίωξη, είναι ποινικά αδιάφοροι, για αυτό δεν μπορεί να τους επιβληθεί καμία απολύτως ποινή ή μέτρο ασφαλείας. Διαφορετική είναι η αντιμετώπιση στο ηλικιακό φάσμα των 12 έως 15 ετών. Σε αυτές τις ηλικίες ο νομοθέτης εξακολουθεί να μην επιτρέπει την επιβολή ποινής, όμως, προβλέπει την επιβολή αναμορφωτικών και θεραπευτικών μέτρων (122,123 ΠΚ). Η ρύθμιση έχει διαμορφωθεί με αυτόν τον τρόπο καθώς οι ανήλικοι (12-15) θεωρούνται ακαταλόγιστοι, ποινικά ανεύθυνοι (126 παρ.1 ΠΚ). Επομένως, σε αυτή την περίπτωση, δεν τίθεται θέμα ύπαρξης ή ανυπαρξίας του άδικου χαρακτήρα της πράξης. Η τελεσθείσα πράξη (εφόσον δεν συντρέχει λόγος άρσης του αδικού) είναι καθόλα άδικη, και αρχικά και τελικά. Ο δράστης θα μείνει ατιμώρητος διότι η πράξη του δεν θα του καταλογιστεί λόγω ανηλικότητας. Δηλαδή, ένα παιδί μεταξύ 12 έως 15 ετών δεν μπορεί να αντιληφθεί την σπουδαιότητα του εννόμου αγαθού που προσβάλλει, ακολούθως, και την απαξία του αδικήματος. Τέλος, ξεχωριστή ρύθμιση υπάρχει για τους ανήλικους μεταξύ 15-18 ετών. Σε αυτό το ηλικιακό φάσμα επιτρέπεται να επιβληθεί ποινή φυλάκισης υπό αυστηρά κριτήρια (126 παρ.2, 127 ΠΚ). Τα κριτήρια αυτά είναι τόσο αντικειμενικά όσο και υποκειμενικά. Αφενός, το αδίκημα θα πρέπει να είναι αυξημένης βαρύτητας, δηλαδή αν το τελούσε ενήλικας θα είχε κακουρηγηματικό χαρακτήρα και να εμπεριέχει στοιχεία βίας ή να στρέφεται κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας (127 ΠΚ). Αφετέρου, ο δικαστής οφείλει να εξετάσει την ψυχολογική κατάσταση, την πνευματική ωριμότητα ή ακόμη και την επικινδυνότητα του ανηλίκου καθώς και τις συνθήκες τέλεσης της αξιόποινης πράξης ώστε να κρίνει εάν η στέρηση της ελευθερίας του είναι το κατάλληλο μέσο σωφρονισμού. Εξάλλου, ο περιορισμός σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων είναι η έσχατη λύση (*ultima ratio*). Δηλαδή, ο δικαστής πρέπει με

αιτιολογημένη απόφαση να ορίσει ότι ο ανήλικος δεν θα σωφρονιστεί καταλλήλως μόνο με την επιβολή θεραπευτικών και αναμορφωτικών μέτρων και να κρίνει απαραίτητη την φυλάκισή του (126 παρ.2, 127 εδαφ. β΄ ΠΚ).

Ρυθμίσεις υπέρ των συμφερόντων των ανηλίκων είναι και αυτές, οι οποίες προβλέπουν τα πλαίσια της ποινής που επιβάλλονται στους ανηλίκους, δηλαδή ο χρόνος παραμονής τους εντός των ειδικών καταστημάτων κράτησης νέων. Μία τέτοια διάταξη αποτελεί το άρθρο 54 ΠΚ. Αν ο ανήλικος τέλεσε πράξη που κανονικά (εάν ήταν ενήλικος) θα τιμωρούταν με ποινή κάθειρξης έως 10 έτη, τώρα λόγω ανηλικότητας, τα πλαίσια τιμής δεν μπορούν να είναι κάτω από έξι μήνες και πάνω από 5 έτη κράτησης, ενώ, εάν τέλεσε πράξη που κανονικά τιμωρείται με ισόβια κάθειρξη, απλή κάθειρξη (5-15 έτη) ή κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών (10-15 έτη), τα πλαίσια τιμής της ποινής διαμορφώνονται στα 2 έως 8 έτη κράτησης στο ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Αυτονόητο είναι, πως και στους ανηλίκους χορηγούνται ελαφρυντικά που μειώνουν περαιτέρω τις τιμές της ποινής (83, 84 ΠΚ). Επίσης, εφαρμόζεται και εδώ η ρύθμιση της υφ' όρων απόλυσης με κάποιες ευνοϊκότερες τροποποιήσεις (129 ΠΚ και 129Α). Όμως, για τους ανηλίκους δεν προβλέπεται η υφ' όρων αναστολή της ποινής. Αυτό είναι απόλυτα λογικό, αν σκεφτεί κανείς, πως η στέρηση της ελευθερίας του ανηλίκου αποτελεί, έτσι και αλλιώς, εξαιρετικό δίκαιο, την έσχατη λύση επομένως, η κράτηση του κρίνεται αναγκαία από τον δικαστή και ρύθμιση για υφ' όρων αναστολή θα ήταν αλυσιτελής.

Φυσικά, για να τεθούν σε εφαρμογή οι παραπάνω ρυθμίσεις, απαιτείται το άτομο να ήταν ανήλικο την στιγμή που τέλεσε την πράξη και όχι απαραίτητα, την στιγμή που εκδικάζεται η υπόθεση. Αυτό, προκύπτει από το άρθρο 130 ΠΚ. Προβλέπεται ότι ακόμα και αν ο δράστης, ανήλικος όταν τέλεσε την άδικη πράξη, δικασθεί, αφότου πλέον έχει ενηλικιωθεί, ο νόμος προβλέπει ακριβώς την ίδια μεταχείριση στο πρόσωπο του. Επομένως, αν ο δράστης ήταν μεταξύ 12 και 15 ετών όταν τέλεσε την πράξη, και εισάγεται για δίκη μετά τα 18 έτη, πάλι, τα ίδια μέτρα ασφαλείας θα του επιβληθούν, με την διαφορά, ότι αυτά θα ισχύουν έως ότου ο δράστης κλείσει τα 25 έτη (130 παρ. 1 ΠΚ). Αντιστοίχως, εάν ο δράστης όταν τέλεσε την πράξη ήταν μεταξύ ηλικιακού ορίου 15 με 18 έτη, θα εφαρμοστεί το άρθρο 127 παρ. 1 ΠΚ, ακόμη και μετά την ενηλικίωσή του. Άρα μόνο κατ' εξαίρεση, ο δράστης θα στερηθεί την ελευθερία του. Τα θεραπευτικά/αναμορφωτικά μέτρα ισχύουν έως το 25ο έτος του δράστη. Η μόνη, κάπως δυσμενέστερη, διάκριση που θεμελιώνει το άρθρο 130 ΠΚ, είναι αυτή της παραγράφου 3. Εκεί ορίζεται, ότι επί αποφάσεως στερήσεως της ελευθερίας του δράστη, η ποινή φυλάκισης δεν θα εκτιθεί σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων διότι δεν κρίνεται σκόπιμο, αλλά σε σωφρονιστικό κατάστημα. Σε αυτήν, όμως, την περίπτωση κρατείται ξεχωριστά από τους υπόλοιπους ενήλικες κρατούμενους.

Τελευταία ευμενής διάταξη του νομοθέτη για τους νέους παραβάτες είναι το άρθρο 133 ΠΚ. Εδώ, πλέον, δεν ρυθμίζονται ζητήματα ανηλίκων αλλά νεαρών ενήλικων και συγκεκριμένα, ατόμων που διέπραξαν ένα αδίκημα πριν κλείσουν τα 25 έτη και φυσικά, ενώ ήταν άνω των 18 ετών, εφόσον μιλάμε για

ενήλικες και παρά το γεγονός της ενηλικίωσης, η ρύθμισή για αυτούς εξακολουθεί να βρίσκεται στο 8^ο κεφάλαιο του Γενικού Μέρους του ΠΚ. Η αιτιολογία πίσω από την διάταξη είναι, πως η ενηλικίωση του δράστη δηλαδή, το γεγονός ότι περνάει το κατώφλι των 18 ετών δεν συνδέεται απαραίτητα και με την πνευματική ωριμότητα του. Για αυτό, ο ποινικός μας κώδικας, παραχωρεί στον δικαστή την εξουσία/δυνατότητα της αξιολογικής κρίσης για την μεταχείριση του νεαρού παραβάτη. Οι δυνατότητες προς το δικαστήριο που παραθέτει ο νόμος διαζευτικά, είναι δύο. Αφενός, να εφαρμόσει το άρθρο 54 ΠΚ με τα μειωμένα πλαίσια τιμής της ποινής και να διατάξει περιορισμό σε ειδικό κατάστημα κράτησης νέων. Αφετέρου, να μειώσει την ποινή του δράστη κατ' άρθρο 83 ΠΚ και να προστάξει περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα με ξεχωριστή κράτησή του νέου, κατ' άρθρο 130 παρ. 3 εδαφ. β. Αυτές οι εναλλακτικές αποτελούν δυνατότητα για τον δικαστή και όχι αναγκαστική εφαρμογή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η εμπλοκή των ανηλίκων με το σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης θα λέγαμε ότι περισσότερο βλάπτει παρά ωφελεί τον ανήλικο. Ο δράστης, από την στιγμή σύλληψης, έως και την έκτιση της ποινής του (αν του επιβληθεί), καλείται να περάσει από διαδικασίες, όχι ιδιαίτερα φιλικές για το νεαρό της ηλικίας του. Αρχικά, δεν είναι λίγες οι μαρτυρίες για την άσκηση αστυνομικής βίας στους ανήλικους δράστες για να αποσπάσουν ομολογία τους ή ακόμη και να τους προσάψουν αδικήματα που δεν έχουν διαπράξει. Φυσικά, το αστυνομικό σώμα εντοπίζει και παρακολουθεί νεαρούς που εκδηλώνουν συχνά παραβατικές συμπεριφορές, αυτό όμως, δεν μπορεί να σημαίνει ότι αυτοί οι ίδιοι, είναι και υπεύθυνοι για κάθε αδίκημα. Παρ' όλα αυτά, εν όψει μεροληπτικής στάσης των αστυνομικών οργάνων, οι ανήλικοι διώκονται για αδικήματα που ποτέ δεν διέπραξαν. Ακολουθώντας, στο στάδιο ανακρίσεως δεν λαμβάνεται υπόψιν η ευαλωτότητα της ηλικίας, ούτε και η ψυχική (ακόμη και σωματική ακεραιότητα) του ανηλίκου, καθώς οι αρχές πολλές φορές προβαίνουν στον εξευτελισμό τους, ασκώντας σωματική, ψυχολογική ή λεκτική βία. Οι περιπέτειες, βέβαια, των ανηλίκων που έρχονται αντιμέτωποι με την ποινική δικαιοσύνη δεν τελειώνουν εκεί. Στην πραγματικότητα, η αληθινός στιγματισμός επέρχεται μετά την καταδικαστική απόφαση που ορίζει περιορισμό του ανηλίκου. Τα ειδικά καταστήματα κράτησης νέων και φυσικά, τα σωφρονιστικά ιδρύματα (για τους νέους ενήλικες 18-25 ετών) δεν μπορούν να αποτελούν (τουλάχιστον με την μορφή που έχουν σήμερα στην Ελλάδα) χώρους ηθικής διαπαιδαγώγησης των νέων. Τα σωφρονιστικά καταστήματα

(ειδικά καταστήματα κράτησης νέων) είναι πλήρως ακατάλληλα για τις αδιαμόρφωτες και εύπλαστες προσωπικότητες των παιδιών μεταξύ 15 και 18 ετών. Περισσότερο θα ταίριαζε να πούμε, πως είναι χώροι ωμής βίας και λειτουργούν ως δίαυλοι για την ανάπτυξη της εγκληματικής δραστηριότητας παρά για την καταστολή της.

ΕΠΪΛΟΓΟΣ

Με αφετηρία τα παραπάνω στοιχεία, με λύπη, συνάγεται πως οι ανήλικοι παραβάτες πέρα από θύτες είναι και θύματα, καθότι, αφενός τις πλείστες φορές, προέρχονται από ένα εγκληματογόνο περιβάλλον και αφετέρου, μπορεί να καταλήξουν σε ένα επίσης εγκληματογόνο περιβάλλον και μάλιστα ιδιαίτερα σκληρό (ειδικά καταστήματα κράτησης νέων/ σωφρονιστικά ιδρύματα). Είναι βέβαιο, πως τα ευμενέστερα μέτρα, που έχει λάβει ο νομοθέτης, βοηθούν την εξομάλυνση της σκληρότητας απέναντι στους ανηλίκους, σκληρότητα τόσο κοινωνική από την άποψη του στιγματισμού, όσο και την σκληρότητα των σωφρονιστικών και αστυνομικών υπαλλήλων και του εν γένει συστήματος απονομής ποινικής δικαιοσύνης. Παρ' όλα αυτά, τα μέτρα δεν φαίνεται να υλοποιούν τον στόχο τους, δηλαδή την ηθική διαπαιδαγώγηση των παραβατών και την καταστολή της εγκληματικής δράσης των ανηλίκων. Ίσως να χρήζουν εφαρμογής πιο άμεσα και ριζικά μέτρα, όπως είναι η εισαγωγή στο πρόγραμμα σπουδών των σχολείων, μαθημάτων με περιεχόμενο την αντεγκληματική πολιτική για την επιμόρφωση των νέων σχετικά με τις διατάξεις του ποινικού κώδικα, τις προβλεπόμενες ποινές εκάστου εγκλήματος και την ποινική μεταχείριση. Ακόμα, θα ήταν δυνατό να ενταχθούν μαθήματα περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα τα παιδιά να αντιλαμβάνονται από μικρή ηλικία την σημασία των εννόμων αγαθών και την σπουδαιότητα της προστασίας τους. Μία τέτοια αλλαγή, με προληπτική δράση, θα είχε πιο άμεσα αποτελέσματα ώστε να μειωθούν εξ αρχής οι εκδηλώσεις εγκληματικής συμπεριφοράς. Είναι προτιμότερη η προληπτική προστασία των ανηλίκων παρά οι (ατελέσφορες τις περισσότερες φορές) προσπάθειες επανένταξής τους στην κοινωνική σφαίρα, καθώς και η επάνοδος στις κοινωνικά θεμιτές συμπεριφορές.

Βιβλιογραφία

- Ι. Μανωλεδάκης, Ποινικό δίκαιο επιτομή Γενικού μέρους άρθρα 1-49ΠΚ, ζ έκδοση, σελ. 216-217
- Μ. Καιάφα- Γκαμπάντι, Ν. Μπιτζιλέκης, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Δίκαιο των ποινικών κυρώσεων, 3^η έκδοση, σελ. 37-62
- Κώστας Κοσμάτος, Δίκαιο Ανηλίκων θεωρία και πράξη, σελ. 9-16, 38-40, 76-83, 204επ.
- Crime in crisis, άρθρο: Παραβατικότητα ανηλίκων, ποινική δικαιοσύνη ανηλίκων και κρίση
- Crime in crisis, άρθρο: Ασυνόδευτοι ανήλικοι και συνοδευόμενα ζητήματα
- Crime in crisis, άρθρο: τραμπουκισμός και ελληνική ποινική έννομη τάξη
- Crime in crisis, άρθρο: Ανήλικοι εν δυνάμει παραβάτες και αστυνόμευση εν καιρώ κρίσης
- Crime in crisis, άρθρο: Ο ποινικός στιγματισμός του ανηλίκου και η επίδρασή του στην δευτερογενή παρέκκλιση